

RAS

Rasspecifika avelsstrategier

för

Lancashire Heeler

Ett arbete sammanställt av SLHK, Svenska Lancashire Heeler Klubben på uppdrag av SKK.

1. Lancashire Heelerns historiska bakgrund och utveckling

1.1 Inledning

SKK har gett rasklubbar i uppdrag att utforma ett rasspecifikt avelsprogram, dvs ett dokument som tydligt anger rasens historia, nutidsläget samt hur man i rasklubben anser att rasens framtid i Sverige bör se ut. Uppdraget består sålunda i att försöka ange de rasspecifika avelsstrategier som klubben enats om för att säkerställa rasen en hållbar utveckling även i framtiden. I denna avelsstrategi för Lancashire Heelern kommer vi att presentera dess historiska bakgrund och utveckling, en analys av nuläget samt en strategi för framtiden. Vi påbörjar analysen med en kopia av rasstandarderna.

1.2 Standard för Lancashire Heeler

Ursprungsland: England

Användningsområde: Boskapsdrivande hund, sällskapshund

FCI-klassifikation: Ej erkänd av FCI

Bakgrund/ändamål: Presenteras vidare under punkt 1.3

Helhetsintryck: Lancashire Heelern är en liten, stark, robust byggd, alert och energisk arbetshund.

Viktiga måttförhållanden: Avståndet mellan manken och svansansättningen skall överstiga mankhöjden med ungefär 2,5 cm.

Uppförande och karaktär: Lancashire Heelern är en boskapsdrivande hund som också visar sin terrierinstinkt när den jagar kaniner och råttor. Den är modig, glad och tillgiven sin ägare.

Huvud: Huvudet skall stå i proportion till kroppen. Skallens övre plan och nosryggen skall vara parallella.

Skallparti: Skallen ska vara flat, bred mellan öronen och avsmalna mot ögonen.

Stop: Stopet skall vara måttligt markerat. Avståndet till nackknölen skall vara lika långt som till nosspetsen.

Nosparti: Nospartiet skall avsmalna jämnt mot nosspetsen.

Läppar: Läpparna skall vara strama.

Käkar/tänder: Käkarna skall vara kraftiga med ett perfekt, regelbundet och fullständigt saxbett. Under- eller överbett är inte önskvärt.

Ögon: Ögonen skall vara mandelformade, medelstora och mörka utom hos leverbruna hundar där ögonen får vara ljusare för att harmoniera med pälsfärgen. Ögonen skall sitta brett isär.

Öron: Öronen skall vara alert lyfta, lätta tippöron eller ståndöron. Hängande öron utan något lyft i basen är inte önskvärt.

Hals: Halsen skall vara måttligt lång och väl placerad mot skuldran.

Kropp:

Rygglinje: Rygglinjen skall vara stram och plan, varken sänkt bakom manken eller fallande mot korset.

Ländparti: Ländpartiet skall vara kort.

Bröstkorg: Revbenen skall vara väl välvda och nå långt bak.

Svans: Svansen skall vara okuperad och högt ansatt. När hunden är uppmärksam skall svansen bäras lätt böjd men aldrig ringlad över ryggen.

Extremiteter:

Framställ: Benstommen skall vara kraftig.

Skulderblad: Skulderbladen skall vara väl tillbakalagda.

Armbåge: Armbågarna skall ligga väl an mot bröstkorpen.

Mellanhand: Mellanhänderna skall tillåta tassarna att vridas lätt utåt men inte så mycket att det orsakar vekhet eller hindrar fria rörelser.

Framtassar: Framtassarna skall vara små, fasta och ha väl utvecklade trampdynor.

Bakställ: Bakbenen skall vara muskulösa och parallella sedda bakifrån i rörelse eller stillastående, aldrig hjulbenta eller hastrånga.

Knäled: Knälederna skall vara välvinklade.

Has: Hasorna skall vara lågt ansatta.

Baktassar: Se framtassar.

Rörelser: Rörelserna skall vara snabba, livliga, naturliga och fria.

Hud: Pigmentet skall överensstämma med pälsfärgen.

Päls:

Pälsstruktur: Underullen skall vara tunn och helt täckas av motståndskraftigt, kort, tjockt, hårt och slätt täckhår. Täckhåret skall vara något längre på halsen. Underullen skall inte synas genom täckhåret eller göra att pälsen på halsen står ut. Lång eller alltför vågig päls är absolut ej önskvärt.

Färg: Svart med tanteckning eller leverbrun med tanteckning.

Tanteckning med djup färg på nospartiet, fläckar på kinderna och ofta över ögonen, från knäna nedåt, på bakbens insidor och under svansen. Det är önskvärt med s k tumtecken (svarta hår som ett tummärke i den rödgula tanfärgen) ovanför tassarna. Tanfärgen kan blekna med åldern. Vitt är inte önskvärt men en mycket liten fläck på bröstet är tillåten.

Storlek/vikt:

Mankhöjd: Hanhund: idealhöjd 30 cm

Tik: idealhöjd 25 cm

Fel: Varje avvikelse från standarden är fel och skall bedömas i förhållande till graden av avvikelse.

Nota bene: Hund får ej prisbelönas om den är aggressiv eller har anatomiska defekter som menligt kan påverka dess hälsa och sundhet.

Testiklar: Hos hanhundar måste båda testiklarna vara fullt utvecklade och normalt belägna i pungen.

1.3 Historik

Lancashire Heelern som ras betraktat äger inte officiellt en lång historia men är som hundtyp mycket gammal och har så länge den funnits använts som boskapsdrivande hund. I avsaknad av dokument som säkert styrker detta har den generella uppfattningen varit att en Welsh Corgi- liknande hund användes för att fösa boskap till den nordvästra delen av England och där uppstod sedermera en liten black and tan- hund som kom att verka på gårdarna som ett slags allt-i-allo hund. Dels fungerade den som boskapsfösare och dels som nyttohund som höll råttor borta från gården. Heelern som boskapsvallare blev också tidigt känd för sin teknik vid vallning. Den jobbar som en sk ”nip and ducker”, där den föser boskapen framåt genom att nypa den i hasorna. Därefter undviker den effektivt att bli sparkad genom att ducka. Heelern är också välkänd under ett annat namn, nämligen Ormskirk Terrier, ett namn som härrör sig från det i England förekommande ortnamnet Ormskirk

Fram till 1800-talets slut fanns det i England många lokala varianter. På 1970-talet påbörjades en rasinventering och 1981 erkändes Lancashire Heelern som ras i England av den engelska kennelklubben.

Något som är ett välkänt faktum är att en kvinna vid namn Gwen Mackintosh från Norfolk blev förtjust i en heeler som en släkting ägde under tidigt 60-tal och hon började med en liten uppfödning av heeler som familj och släkt fick ta del av. Eftersom hon hyste stort intresse för att föda upp renrasiga hundar började hon att föra noggrann bok över linjer och stamtavlor under kennelnamnet Acremead. Det var också i och med detta som rasen kan sägas ha antagit en mer formell nivå. Tillsammans med många andra entusiaster startade så Gwen The Lancashire Heeler Club i England 1978. Klubben skrev en egen rasstandard för rasen och startade ett eget rasregister. Man höll egna mönstringar för rasen och bedömde dem enligt klubbens rasstandard. Man började också att hålla utställningar i egen regi.

Efter förhandlingar med den engelska kennelklubben fick då rasen erkännande som en sk ”rare breed”, en ovanlig ras. Detta skedde 1981. Den första hunden att registreras i detta register var Mackintosh’s egen hund, Acremead Bogey. Från början accepterade den engelska kennelklubben bara hundar som registrerats i den engelska kennelklubbens register men efterhand som dessa hundar användes i avel kom även deras avkomma att accepteras.

Några hundar fick byta namn eftersom deras namn på ett eller annat sätt interfererade med namn som redan var i användning i engelska kennelklubbens register. Detta är också något som ibland verkar förvirrande för dem som studerar stamtavlor.

På detta sätt verkade systemet med mönstring in i den engelska kennelklubben innan kennelklubben plötsligt 1989 meddelade att man inte längre godkände hundar från heelerklubbens register och man stängde då registret.

1984 hölls den första specialutställningen i England. 1987 fick den första heelern ett pris på Cruft’s ,men inte förrän 1999 kunde Lancashire Heelern erövra certifikat (CC) på utställning i England. Rasens första champion blev således den svenska hunden Darling Marlene.

Rasen kom till Sverige 1985, fyra år efter att Engelska kennelklubben godkänt rasen. Redan 1989 bildades rasklubben LHC of Sweden (interimstyrelse). Klubben var aktiv redan från början och 1990 hölls den första specialutställningen. Med åren har klubbens rasspecialer (målet är 2 st per år) dömts av domare från Finland, Sverige och England. Klubben heter numera SLHK, Svenska Lancashire Heeler Klubben. Det är en mycket aktiv klubb som dessutom förra året slog två rekord när det gäller antal anmälda hundar. Den officiella klubb-utställningen slog dessutom världsrekord i och med att den hade 100 anmälda Lancashire Heeler på plats, något som tidigare inte är känt.

Fram tills idag har klubben utvecklats till att ha runt 230 medlemmar från alla delar av landet. Vi har mellan 800-1000 registrerade Lancashire Heeler i Sverige idag. Det är svårt att exakt bedöma siffran eftersom inte alla ägare rapporterar in ex de hundar som faller ifrån av åldersskäl eller avlivas.

2.0 Nulägesbeskrivning

För att bättre kunna fastställa en bild av nuläget när det gäller rasen så anlätades genetiker Per-Erik Sundgren att göra en utförlig avelsanalys. Uppgifter under denna punkt härrör sig därför till stor del från denna avelsanalys.

Analysunderlaget är rasdata från SKK fram till och med maj 2005. Analysen utgår från att de uppgifter som förekommer i rasdata är korrekta och redovisningen för avkommor endast gäller hundar med angivet födelsedatum. Födelsedatum och/eller registreringsår saknas dock för ett 193 hundar, i huvudsak för importer eller föräldrar till importerade hundar, något som i vissa redovisningar kan påverka resultaten. Databasen omfattar ett mindre antal dubletter p.g.a. en datamässigt felaktig hantering vid SKK där många hundar bokförs under mer än ett registreringsnummer. Dubletter av det slaget har rättats före analyser.

2.1 Registreringar och inavel

Nedanstående tabell ger siffror för registrerade hundar med födelsedatum från den 1.1 1995 och framåt. Totalt finns 808 hundar registrerade under perioden 1995.01.01 – 2005.05.20. Det lite värdet för år 2005 jämfört med år 2004 beror på att alla valpar under året ännu inte var registrerade. Uppfödningen har hållit sig på en relativt konstant nivå under hela perioden med undantag av år 2004.

Under den redovisade perioden var den genomsnittliga inaveln i rasen relativt hög, med en markant topp kring år 2000. Inaveln har därefter successivt sänkts för att år 2005 nå en tillfredsställande nivå. Som framgår av tabellens sista kolumn är stamtavlorna i det närmaste kompletta upp till 5 generationer för flertalet hundar med känt födelsedatum . Därmed är också beräknade inavelsgrader jämförbara mellan år då 5 generationers stamtavlor utnyttjats vid inavelsberäkning

Tabell 1. Födda hundar och inavelsgrad under åren 1995 - 2005.

Födda år	Antal	Inavel %	Stamtavlans djup
1995	83	3,3	4,3
1996	71	2,5	4,5
1997	75	2,1	4,5
1998	67	4,4	4,6
1999	86	4,1	4,7
2000	63	7,1	4,6
2001	76	5,2	4,7
2002	61	3,6	4,8
2003	58	2,7	4,7
2004	101	3,1	4,8
2005	67	2,6	4,8
TOTALT/MEDELVÄRDEN	808	3,7	4,7

Det förekommer dock fortfarande aktiva uppfödare med relativt sett hög valpproduktion i rasen och genomsnittliga inavelsnivåer långt över vad som kan rekommenderas. I något fall till och med högre genomsnittlig inavel än vad som motsvarar kusinparning. Avel av det slaget kan bara bedrivas om övriga uppfödare håller igen desto kraftigare på inaveln, annars tar hela rasen skada på några få generationer.

2.2 Avelsbas (effektiv population)

Den beräknade avelsbasen (effektiva populationen) avser inte antalet faktiskt använda avelsdjur. Beräkningarna utgår i stället från den faktiska ökningen av inavelsgraden i den stam av hundar man faktiskt har. Därefter beräknar man hur stor en slumpparad population med lika antal hanar och tikar skulle behöva vara för att inavelsstegringen skulle bli densamma som i den verkliga hundstammen. Det antal man då får fram är måttet på den effektiva populationen eller avelsbasen. Den effektiva avelsbasen beskriver således hur närbesläktade de avelsdjur är som kommer till användning och vilken effekt den släktskapen får på förlusten av ärftlig variation i djurstammen. Normalt räknar man med att en ras eller art befinner sig i allvarlig fara för svåra genetiska skador när avelsbasen (den effektiva populationen) underskrider nivån 50.

LatHunden, det databasprogram som använts för analyserna, medger beräkningar av "tillgänglig" avelsbas. Beräkningen baseras på slumpmässiga simulerade parningar för två generationer framåt i tiden. Endast de hundar som verkligen använts som avelsdjur av rasens uppfödare utgör startpunkt för beräkningarna. Vid de simulerade och slumpmässiga parningarna tillåts dock inte parning mellan helsyskon eller föräldrar och avkomma. Programmet tar i övrigt inga andra hänsyn.

Analys av avelsbasen (effektiv populationen) för lancashire heeler redovisas i tabellen på nästa sida:

Tabell 2. *Utnyttjad och tillgänglig avelsbas åren 1994 - 2005 (Ne = avelsbas)*

Period	Alla kullar	Antal hundar	Utnyttjad Ne	Tillgänglig Ne
1990-1995	93	333	22	25
1995-2000	101	372	28	40
2000-2005	98	367	500	50

Som framgår av tabellen 2 har utvecklingen av rasens avelsbas varit positiv. Den höga siffran för Utnyttjad avelsbas år 2005, jämförd med Tillgänglig avelsbas samma år, visar dock att den sänkning av inaveln man lyckats uppnå i första hand beror på nyimporter av mindre besläktade hundar. Ser man till utvecklingen av Tillgänglig avelsbas så har också den markant förbättrats, men ligger fortfarande på en så låg nivå att rasen knappast kan klara att hålla inaveln på tillfredsställande nivå utan fortsatt utbyte av avelsmaterial med andra länder. Den svenska avelsbasen är helt enkelt för smal för ett helt självständigt avelsarbete och tangerar den kritiskt låga nivå där det börjar bli osäkert om man på längre sikt alls kan klara en sådan population utan allvarligare inavelsskador.

På grund av rasens relativt låga individantal används en förhållandevis hög andel hanar, ca 13 %, och tikar, ca 21 % i avel. Avelshundarnas egen inavelsnivå ligger vid 4-4,5 %, vilket är något högre än rasens genomsnittliga inavel. Nu spelar avelsdjurens egen inavelsggrad ingen roll för avkommans inavel om föräldradjuren inte är släkt med varandra. Om föräldrarna är obesläktade blir avkommans inavelsggrad ändå 0 %. Däremot är det så att en hund eller tik som själv är starkt inavlade bidrar alltmindre till att upprätthålla ärftlig variation i rasen ju högre dess egen inavel är. För starkt inavlade djur bör därför restriktionerna när det gäller valpproduktion vara strängare än för övriga hundar.

2.3 Effekter av inavel på fruktsamhet

Andelen kullar med mycket hög inavel, d.v.s. motsvarande halvsyskonparningar, parningar med far- eller morföräldrar, parningar med föräldrars syskon, föräldrar eller helsyskon är få under den senaste 10-årsperioden, bara 6 av 172 kullar. I kombination en allmänt låg kullstorlek, ca 3,9 valpar per kull, leder det till att man inte kan avläsa direkta effekter av inavel på kullstorleken. Allmänt gäller dock att inavel ger minskad kullstorlek och ökande svårigheter att få tikarna dräktiga. Ett genomsnitt för ett större antal raser visar att kullstorleken normalt minskar med 1-1,5 valpar per kull när man går från relativt obesläktade parningar till rena incestparningar, d.v.s., parning av en avkomma med dess föräldrar eller mellan helsyskon.

Den relativt låga kullstorleken i rasen kan också tyda på en underliggande låg ärftlig variation, något som dock bara kan fastställas efter DNA-analys.

2.4 Hanhundsanvändning

Generationsintervallet, d.v.s. den tid som i genomsnitt förflyter från föräldrarnas första kull till avkommornas första kullar, är ca 4 år och 5 månader. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till rasens låga individantal, rekommenderas en högsta produktion av ca 15-16 valpar per i avel insatt hane, vilket motsvarar 4 kullar med en genomsnittlig kullstorlek på 3,9 valpar.

En kontroll av hanars valpproduktion visar att antalet hanar, som själva registrerats under analysperioden från 1995 och framåt, har ett högsta valpantal på 51 valpar. Ytterligare ett tjugotal har producerat över 16 valpar. Det maximala antalet valpar efter en hane som använts under perioden är dock så högt som 68. Samma hane, S26542/94 The Niggard har inte mindre än 166 barnbarn. Enkel matematik säger att antalet barnbarn inte bör överskrida det dubbla antalet egna valpar, d.v.s. inte vara högre än ca 32 i rasen. Men Niggard är inte ensam med högt antal barnbarn, S57338/89 Chollagem Wiffy Smiffy har 41 valpar och 143 barnbarn registrerade och S31445/91 Tushielaw Dougal at Nalu 44 egna valpar och 106 barnbarn.

Det är naturligtvis denna rätt intensiva avel på enskilda hanar som pressar ned rasens tillgängliga avelsbas till så låga nivåer som har redovisats. Därmed mer eller mindre framtvings ständigt fortlöpande importer för att hålla rasens avelsbas på en acceptabel nivå.

2.5 Andragenerationsproblemet

Det är relativt lätt att fastställa och upprätthålla rekommendation för maximal användning av enskilda hundar i avel. Betydligt svårare blir det om man ser till härstamning i kommande generationer.

Det jag kallar ”andragenerationsproblemet” illustreras väl med de tre nämnda hanhundarna med stort antal barnbarn. Ansvar för det faktum att de själva har använts mer än vad som egentligen är tillrådligt vilar naturligtvis på ägarna till hanhundarna. Men produktionen av barnbarn efter samma hanar har de ingen möjlighet att styra. Inte heller kan rasklubben styra det med enkla regler om maximal användning av enskilda hanhundar. Det är svårt att skapa regler som maximerar antalet valpar efter en bestämd grupp av hanar, exempelvis söner till en populär avelshund.

För närvarande torde den enda möjligheten att komma åt andragenerationsproblemet i hundaveln vara en öppen och snabb allsidig redovisning av användningen av hanar i avel. Därmed kan tikägarna i tid få information om att någon viss härstammingslinje ser ut att breda ut sig på ett sätt som allvarligt riskerar att reducera den framtida avelsbasen så att också riskerna ökar för framtida genetiska problem i rasen. Det ideala vore obligatorisk inrapportering av varje genomförd parning. Det skulle dessutom ge tydliga signaler om begynnande fruktsamhetsproblem i de fall det krävs många parningar för att tikar skall bli dräktiga så att kullar kan registreras efter dem. Kan man inte upprätta en form för rapportering av genomförda parningar är det näst bästa alternativet snabbast möjliga redovisning av födda kullar i rasen och uppgifter om deras härstamning när det gäller far- och morfäder.

2.6 Hanars släktskap

Ett problem som ligger nära ”andragenerationsproblemet” är släktskap mellan flitigt använda hanhundar. Rekommendationerna för hanhundsanvändning baseras på att använda hanhundar är relativt lite besläktade med varandra. Det går naturligtvis inte att undvika att både en far och en son används i avel. Men det gäller då två närbesläktade hundar i olika generationer. När flera hanar i samma generation är närbesläktade så minskar det avelsbasen mer än vad individantal och beräknade inavelsnivåer kan visa. Det syns däremot tydligt när man beräknar tillgänglig inavel, vars värde minskar alltmer ju närmare släkt använda avelsdjur är med varandra. Återigen är det en intensiv och allsidig information om den faktiska användningen av hanar troligen den enda väg som finns att i någon mån begränsa riskerna för alltför intensivt utnyttjande av samma härstammingslinjer.

För tydlighetens skull skall det nämnas att det inte existerar något sådant som genetiskt felfria individer. Alla hundar utan undantag bär en eller flera defekta eller skadliga gener. Naturen balanserar detta faktum med dubblade gensystem så att det sällan skall behöva inträffa att gener från en och samma individ dubbleras i en framtida avkomma. Dessutom finns en rad andra skyddssystem, som exempelvis ovilja att para sig med nära släktingar och parbildning som begränsar antalet avkommor som ett enskilt handjur kan producera, som alla minskar riskerna för gendubblingar från ett och samma djur. Det är det mer eller mindre systematiska raserandet av sådana skydd genom nära släktskapsavel och massproduktion av avkommor som skapat samtliga problem med ärftliga sjukdomar och defekter i våra hundraser.

2.7 Debutålder i avel

Om man både skall ta hänsyn till exteriör, mentalitet och jaktliga egenskaper, samt dessutom i någon grad gardera sig mot ärftliga sjukdomar och defekter som debuterar först i vuxen ålder, så blir konsekvensen att hanen bör vara minst 2-3 år gammal innan han används i avel.

Det finns åldersuppgifter vid första kullens födelse för 73 hanar av 89 under perioden använda hanar. Sexton av dem hade satts i avel före ett års ålder med en lägsta debutålder av ca 6 månader, förhoppningsvis en ren tjuvparning. Totalt 30 hanhundar har satts i avel före 2 års. Ca 22 % av hanhundarna används således så tidigt i avel att full utvärdering av deras egna exteriöra och mentala kvaliteter inte varit möjlig. Det kan naturligtvis råka vara så att en hanhund ändå är ett bra avelsdjur, men det är alltid riskabelt att chansa på att sätta hundar i avel innan de ens själva är vuxna och både fysiskt och mentalt fullt utvecklade. Det ena tydliga motiv för mycket tidig avel torde vara ren konkurrens om tävlingsmeriter, framför allt vid utställningar. Men tävlingsaveln är ett av de största enskilda problemen inom hundaveln just därför att den lockar både till alltför tidig och alltför intensiv användning av enskilda hanar i avel, vilket i sin tur är de huvudsakliga orsakerna bakom de genetiska svårigheter många raser är drabbade av.

2.8 Tikar i avel

Som regel krävs det 4-5 tikar per i avel insatt hanhund om man inte skall hamna i svårigheter med en krympande avelsbas. Med ca 89 hanar i avel borde därför antalet tikar i avel under perioden uppgå till drygt 300. Det verkliga antalet är 137 med ett medelantal av 6,4 valpar registrerade per tik.

Största antalet valpar, 25 ur 6 kullar, är registrerade efter tiken S33557/87 Giss C'est Ca tätt följd av S54240/90 Miss Ermie of Finneyhall med 5 kullar och 21 valpar. Tikarna är bara nämnda som exempel att enskilda tikar använda i avel i en utsträckning som är högre än rekommenderat maximum för enskilda hanar. Ett mer allmänt intensivt utnyttjande av enskilda tikar leder till en kraftig minskning av den möjliga avelsbasen i rasen.

För 122 av de 137 tikarna finns uppgifter om ålder vid första kullens födelse. Om man från den uppgiften drar 63 dagar ger de ungefärlig ålder vid första parning. Den tik som var yngst vid insättning i avel var då bara 277 dagar eller drygt 9 månader då hon parades. Dessbättre tycks det ha varit ett "olycksfall" då i övrigt bara 8 av tikarna satts i avel före två års ålder.

2.9 Veterinär statistik

De veterinära uppgifter som berör HD och AD är begränsade och omfattar bara ett enda fall med anmärkning. Det bör kunna tolkas så att rasen knappast har några allvarigare bekymmer med ledstatus.

Ögonlysningarna är mer omfattande. Totalt 513 av 808 hundar har rapporterad ögonstatus. En sammanställning över senaste resultat för varje hund visar att 490 av dem har fått diagnosen Öga Ua. Det finns därpå redovisat någon anmärkning för 23 hundar. Rasens utan tvekan värsta fiende på sjukdomssidan torde vara linsluxation där 9 affekterade hundar står att finna i registret hunddata. Ytterligare två kända fall där informationen lämnats av uppfödaren finns med i statistiken. Nämnas bör att rasens hemland England, där officiella siffror inte finns tillgängliga på samma vis som i Sverige, torde vara mycket värre drabbat eftersom rapporter inkommit kontinuerligt på affekterade hundar. Rasen har också fem kända fall behäftade med ögonsjukdomen CEA. Ingen av dessa hundar har använts i avel.

En bättre kontroll av användningen av enskilda hanhundar och tikar i avel är ett effektivt hjälpmedel mot dessa sjukdomar. Ingen ärftlig defekt kan få en ökad spridning i en hundras utan att man använder för få hundar i avel endera genom medveten matadoravel eller genom avel i alltför små djurgrupper. I en ras med så få dokumenterade ärftliga problem är därför en fast styrning av avelsarbetet ett effektivt verktyg att hålla ärftliga defekter och sjukdomar på en låg nivå.

2.10 Mentala egenskaper

I databasen finns 787 prov registrerade efter 67 av rasens 89 använda hanar under analysperioden. Av de 787 proven är 767 utställningar, 12 lydndsprov, 2 MH-beskrivningar, 2 viltspårprov, 1 BOK-prov och 1 Agilitytävling. De 12 lydndsproven är avlagda av totalt 4 hanar.

Provresultat finns registrerade för 103 av 137 i avel använda tikar. Av proven är 1046 utställningar, 20 lydndsprov, 5 MH-beskrivningar, 7 BOK-prov och 8 Agilitytävlingar. De 20 lydndsproven har avlagts av sammanlagt 3 tikar.

Av ovan lämnande summariska redovisning framgår att ingenting av officiella prov utöver utställningsresultat kan nämnvärt ha påverkat avelsurvalet vare sig för hanar eller tikar. Det finns därför inte heller något material för en bedömning av rasens mentala kvaliteter, något som naturligtvis är en allvarlig brist inom varje hundras. Avel för bra mentalitet har ju alltid framhållits som ett av de främsta målen i svensk hundavel. Men en sådan avel är i praktiken omöjligt att bedriva utan någon form av gemensamma registreringar av mentala data. Den enskilda uppfödaren kan visserligen alltid sägas känna sina egna hundar och ta ansvaret att inte använda mentalt svaga hundar i avel. Men ingen uppfödare kan i längden arbeta oberoende av andra uppfödares val av avelsdjur. När man då väljer att i avel använda hundar från en annan uppfödning behövs information om vad de hundarna faktiskt presterar och nedärver när det gäller mentala egenskaper. Utan sådan information bli avelsurvalet slumpmässigt och kommer i realiteten att enbart styras av utställningsmeriter som är den enda form av tillgängliga gemensamma data om hundarna som uppfödarna förfogar över.

2.11 Rekommendationer

Det enskilt största problemet i rasen är den begränsade avelsbasen. En bättre planering av avelsutnyttjandet med en spridning över ett större antal både hanar och tikar kan behöva importer för att hålla avelsbasen vid rimlig nivå minska avsevärt. Det ger i sin tur en bättre kontroll av avelsarbetet när aveln kan ske med hundar som uppfödarna rimligen har bättre kunskap om än de kan ha av importerade hundar.

Vid arbetet med planering av ett avelsprogram för rasen är främst följande åtgärder angelägna:

Fastställ rekommendation för en maximal valproduktion både efter hanar och tikar.

Skapa ett system för information om användning av avelshundar så att tikägare tidigt får besked om vilka enskilda hanar eller härstamningslinjer som är intensivt använda i rasen.

Skapa överenskommelser om att valpar bör produceras efter vuxna hundar och inte efter ännu inte fullt mogna unghundar, dvs. såväl hanar som tikar bör vara minst 2 år vid avelsdebuten.

Omfattande ögonlysning av stora hundgrupper borde kunna ersättas med obligatorisk kontroll av de hundar som skall användas i avel..

Utöka någon form av systematiserad mental kontroll, gärna MH-beskrivningar, som är en väl etablerad prövningsform och som ger möjlighet till rasjämförelse utöver jämförelse av inom rasen.

Raser med ett mycket begränsat antal individer har ofta en mycket smal bas från vilken de har utvecklats. I sådana raser ger inte inavelsberäkningar en helt tillräcklig information för avelsplanering. Beräkningar av inavel har alltid en startpunkt, oftast bara några få generationer bakåt. Vid den startpunkten antas inavelsgraden vara 0 av rent beräkningstekniska skäl. Inavelsgraden i en ras ger därför bara besked om hur mycket inaveln har ökat från en viss tidpunkt till en annan. Däremot kan den inte avslöja den verkliga inavelsnivån i rasen. Den kan bara bedömas efter DNA-analys. Det kunde vara värt att låta DNA-testa ett begränsat antal slumpvis men representativt utvalda hundar, ca 30-50 stycken, för att kartlägga den ärftliga variationen. Med resultaten från en DNA-analys kombinerade med inavelsberäkningar får man ett avsevärt tillförlitligare underlag för den framtida avelsplaneringen. Dessutom får man en bild av dagsläget som senare kan användas för att mäta om de åtgärder som vidtagits i avelsarbetet haft avsedda effekter på rasens ärftliga variation.

3. Framtiden

Mot bakgrund av vad som tidigare sagts i denna rapport både vad gäller avelsbas, sjukdomsstatistik och annat föreslår SLHK följande åtgärder för vår ras Lancashire Heeler:

3.1 Hälsa

Mål 1: Inom 5 år ska båda föräldraren vara ögonlysta utan anmärkning för linsluxation och CEA inför parning för att valparna ska få registreras i SKK. SLHKs styrelse har redan i september framlagt önskemål hos SKK om att rasen omfattas av hälsoprogram.

Mål 2: Inom 10 år ska antalet hundar med linsluxation inte överstiga 1 % av det totala antalet registrerade hundar.

Mål 3: Inom 5 år ska **alla** valpar som registreras vara ögonlysta för CEA före 8 veckors ålder.

Mål 4: Inom 5 år ska **alla** föräldrars patellastatus vara känd.

Anmärkning: redan nu har SLHK kravet att båda föräldraren skall vara ögonlysta ua före parning, intyget ej äldre än ett år vid parningstillfället. Detta efterföljs i stor omfattning men enstaka fall har förekommit där en uppfödare inte vid parningstillfället har känt till detta. Här får klubben öka informationen via hemsida och klubbtidning.

3.2 Funktion

Mål: Inom 5 år ska SLHK ha tagit fram ett vallanlagstest som passar Lancashire Heeler.

Här har vi tagit fasta på vad som står att läsa i klubbens stadgar och stycket om att vi skall bevara vår ras till det det en gång var tänkt att jobba med.

3.3 Mentalitet

Mål 1: Inom 5 år ska SLHK ha tagit fram en rasprofil (ett spindeldiagram) för Lancashire Heeler.

Mål 2: Inom 10 år ska 75 % av avelsdjuren vara mentalbeskrivna.

Mål 3: SLHK ska verka för att i SBKs regi hålla egna mentalbeskrivningar av Lancashire Heelers.

Rasen är en arbetande hund och skall som sådan ha ett temperament som tillåter den att utföra ex vallning. Vi måste därför slå vakt om det i tid.

3.4 Genetisk variation

Mål 1: Inom 5 år ska antalet använda hanhundsindivider ha ökat med 20%.
SLHK rekommenderar:

- Hanhund **ska** användas tidigast vid 1 års ålder i avel.
- Hanhund **bör** användas i avel högst 5 gånger inom 3 år. Hanhund som vid 3 års ålder har 5 kullar efter sig **bör** inte användas igen i Sverige under 2 år.

SLHK påminner om att det är upp till varje hanhundsägare och tikägare att utvärdera avelsresultatet och därav dra slutsatser och fatta beslut.

3.5 Exteriör

Mål: Inom 5 år ska hundarna vid ett tillfälle mätas på en specialutställning för Lancashire Heeler.

Vi ska i aveln aktivt arbeta för att bevara tippöron, bevara tumtecken, bevara liver and tan färgen och könsprägel. Däremot ska vi undvika långhår i aveln.